

Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2015

GRUVNÄRINGEN

Prognos för arbetsmarknaden 2016

Text
Timo Mulk-Pesonen
Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen
Eftertryck tillåtet med angivande av källa

2015-12-09

Oförändrad efterfrågan!

Svensk gruvnäring

I slutet av 1910-talet fanns nästan 500 gruvor i Sverige som producerade knappt 8 miljoner ton malm. För bara 50 år sedan fanns det omkring 100 gruvor i Sverige som producerade ungefär 20 miljoner ton malm. I dag bryts det i Sverige omkring 80 miljoner ton malm och 2015 var 16 gruvor i drift. De flesta gruvorna finns i Sveriges tre malmregioner; Norrbotten, Skelleftefältet och Bergslagen. I dag är Sverige en av EUs ledande malm- och metallproducenter. Flera av de svenska teknikföretagen har sitt ursprung i gruvindustrin och är i dag världsledande på gruvutrustning och gruvteknik. (Källa: SGU)

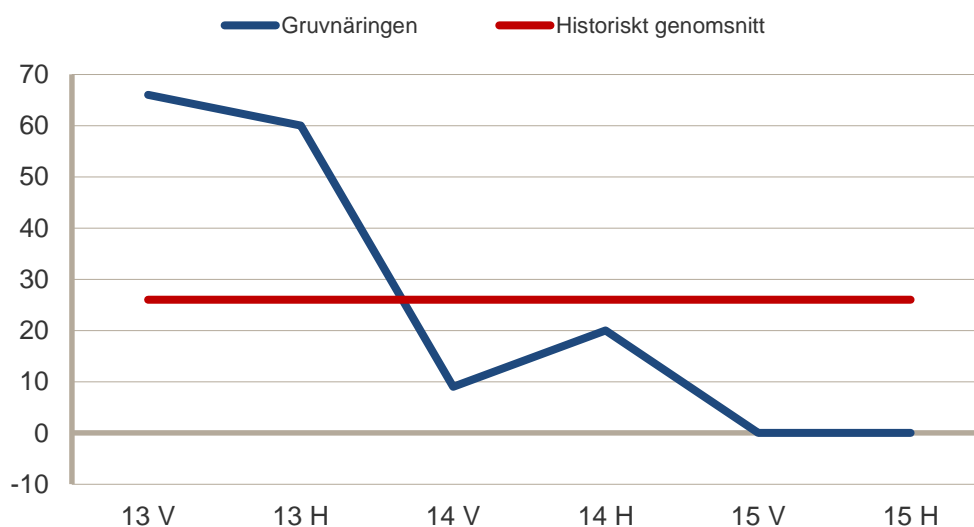
Landets gruvverksamheter är viktiga leverantörer av råvaror till andra verksamheters byggande av byggnader, maskiner, utrustningar, hushållsapparater och infrastruktur.

Under 2013 bidrog enligt ekonomisk expertis svensk gruvnäring inkluderat gruvbolag, prospektörer, maskinleverantörer och serviceföretag med 106 miljarder kronor till Sveriges BNP. Intäkter från export och skatter från den svenska gruvnäringen utgör utöver de nationella vinsterna en betydelsefull del av sysselsättnings- och samhällsutvecklingen i de områden där de verkar.

Sammanfattning undersökning hösten 2015

Under våren bedömde samtliga tillfrågade företag att efterfrågan på deras produkter skulle vara oförändrad. Utfallet vid uppföljning i denna undersökning visar att den bedömning som gjordes i våras överensstämde fullt ut. Inför det kommande halvåret och året bedöms en likartad utveckling av efterfrågan, det vill säga oförändrad.

Diagram 1: Efterfrågan av varor/tjänster/produktion, gruvnäringen kommande sex månader (nettotal) våren 2013 – hösten 2015

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

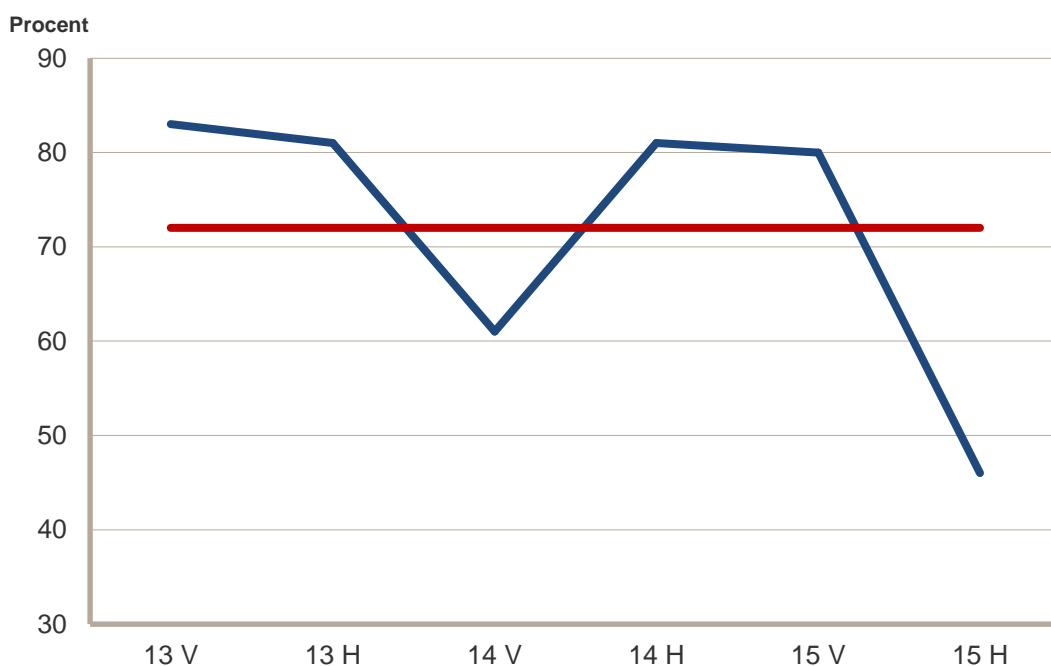
Arbetsförmedlingens konjunkturindex beskriver stämningssläget i företagen. Indexet baseras på Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och arbetsställdas förväntningar om efterfrågeutvecklingen för

de kommande sex månaderna. Det beräknas som andelen arbetsställen som bedömt ökning av efterfrågan på sina varor/tjänster minus andelen arbetsställen som bedömt minskning. (netttotal)

Vid undersökningen ställs en fråga som ska ge en indikation på när det vänder på arbetsmarknaden genom att visa det lediga produktionsutrymmet innan personalstyrkan eventuellt måste utökas eller varslas om uppsägning. Svaret ger en uppfattning om det lediga produktionsutrymmet på företaget avseende personal, det vill säga utrymmet innan man slår i kapacitetstaket alternativt möjlig produktionsökning med befintlig personal.

Av intervjuade företag i den här undersökningen bedömde drygt 48 procent att de inte kan öka sin produktion med mer än maximalt fem procent. Det är en minskning med närmare 30 procentenheter jämfört med vårens undersökning. En indikation som pekar på att det inom gruvföretagen finns ett stort utrymme att öka produktionen innan det uppstår behov av att rekrytera arbetskraft.

Diagram 2: Andel arbetsställen som utnyttjar personalresurserna nästan fullt ut. Våren 2013 – hösten 2015 (heldragen linje=snitt)

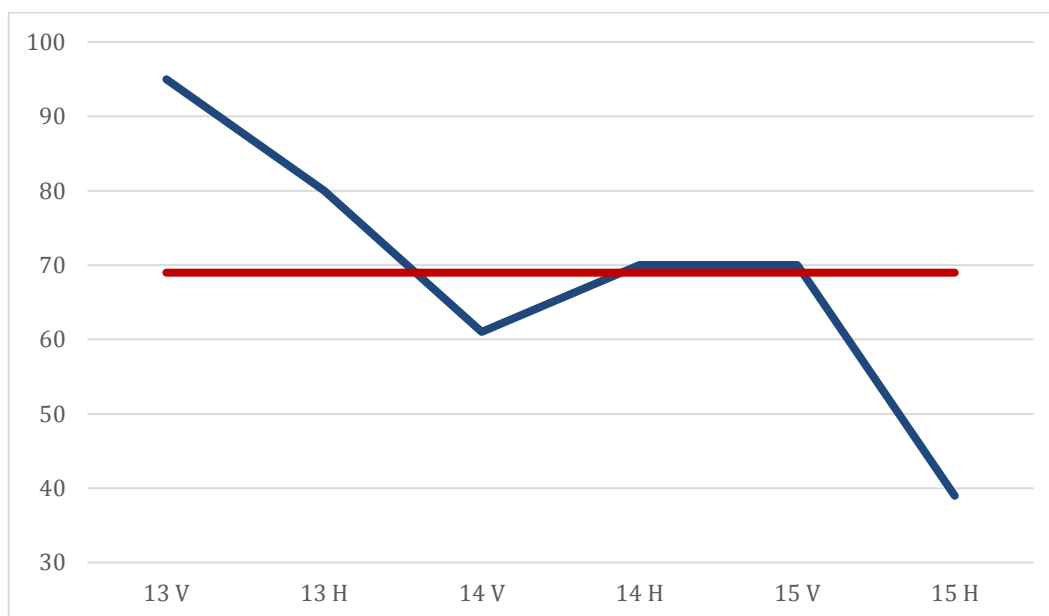

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Antalet sysselsatta det närmaste året bedöms enligt tillfrågade företag i den här undersökningen att minska med ett hundratal personer. Inför en tidshorisont på fem år bedömer dock majoriteten av tillfrågade företag att antalet sysselsatta kommer att vara relativt oförändrat i jämförelse med nuläget.

Under det senaste halvåret har drygt 460 personavgångar skett inom näringen. Dessa avgångar har ersatts med närmare 250 personer. Inför det kommande halvåret bedöms det ske cirka 170 personalavgångar som ska ersättas med drygt 110 personer.

Diagram 3: Andel arbetsställen som har angett att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering under det senaste halvåret. Våren 2013 – hösten 2015. (heldragen linje=snitt)

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Rekryteringsproblem

Fyra av tio företag i den här undersökningen har upplevt brist på arbetskraft det senaste halvåret. Antalet tjänster som varit svårrekryterade uppgår till cirka 15. Vilket är mer än en halvering jämfört med för ett år sedan. Exempel på upplevda bristyrken i den här undersökningen är ingenjörer, tekniker, montörer och reparatörer inom el samt bussförare. 27 procent av företagen försökte inte ens rekrytera på grund av brist på arbetskraft.

Det innebär att bristen gör det så svårt att finna lämplig arbetskraft att företagen avstått från att rekrytera (så kallad dold brist). Några vanliga konsekvenser av arbetskraftsbristen var att rekryteringarna tog längre tid, sänkta krav på utbildning och erfarenhet samt att rekryteringen inte lyckades. En annan vanlig konsekvens av arbetskraftsbristen var att befintlig personal fick arbeta mer.

Jobbmöjligheter och rekryteringsyrken det närmaste halvåret.

Som tidigare nämnts så kommer näringen att rekrytera ett hundratal medarbetare under det närmaste halvåret. Tabellen nedan visar på den bredd av olika yrken och kompetenser som

efterfrågas inom näringen. På fem års sikt bedömer tre fjärdedelar av tillfrågade företag i den här undersökningen att personer som ska rekryteras då i huvudsak har liknande utbildning och kompetens som efterfrågas i nuläget. Resterande tillfrågade bedömer att kraven på utbildning och kompetens kommer att vara något högre alternativt att framtida avgångar ersätts med ny teknik.

Personalchefer
Geologer, geofysiker m.fl.
Civilingenjörer m.fl., gruvteknik och metallurgi
Elingenjörer och eltekniker
Ingenjörer och tekniker; gruvteknik, metallurgi
Kartingenjörer m.fl.
Säkerhetsinspektörer m.fl.
Gruv- och bergarbetare
Byggnadsträarbetare, inredningssnickare m.fl.
Motorfordonsmekaniker, -reparatörer m. fl.
Maskinmekaniker, -montörer och -reparatörer
Elmontörer och elreparatörer
Operatörer, stenkross och malmförädling

Bergarbetare

Bergarbetare, som är den största yrkesgruppen inom gruvnäringen, kan ha olika roller som exempelvis borrhare, sprängare, skrotare eller transportör av malmen från gruvan. I större gruvor är bergarbetare ofta specialiserade på någon arbetsuppgift medan det i mindre gruvor är vanligt att arbeta med flera moment.

Några exempel på gymnasieutbildningar som kan vara lämpliga för att arbeta som bergarbetare är el- och energiprogram, fordons- och transportprogram eller bygg- och anläggningsprogram. Någon av ovanstående utbildningar eller annan teknisk utbildning samt B-körkort utgör oftast det krav som gruvföretagens interna bergarbetarutbildning ställer. Andra önskvärda och gångbara kompetenser är sprängkort och C-körkort. En vanlig rekryteringsväg till ett fast arbete inom gruvföretagen går många gånger via de sommarjobb som utannonseras.

Elektriker

Erfarenhet inom el-området är en stor merit för anställning inom gruvnäringen.

Mekaniker

Maskinmekaniker analyserar, reparerar och servar tunga fordon. Inom gruvnäringen efterfrågas mekaniker som är något av "allkonstnärer" som klarar av att serva och reparera mekanik, pneumatik, hydraulik och elektronik.

Civilingenjörer och högskoleingenjörer

Fortsatt relativt stora jobb- och utvecklingsmöjligheter inom gruvnäringen för civil- och högskoleingenjörer samt tekniker med olika tekniska inriktningar.

Rekryteringsvägar

Vid rekryteringar till olika jobb inom gruvnäringen använder företagen förutom sedvanlig utannonsering av lediga platser ett flertal samarbetsaktörer, som exempelvis Arbetsförmedling Gruvnäring, europeiska nätverket EURES (European Employment Services), universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare. Genom samarbete med dessa aktörer anordnas och erbjuds exempelvis rekryterings- och utbildningsmässor, examensjobb, traineeplatser och praktikplatser. Andra vanliga sätt att få en ingång till jobb hos gruvföretagen är via företagets underentreprenörer eller genom de hundratals sommarvikariat som utannonseras.

Utbildning

En förutsättning för en konkurrenskraftig gruvnäring i landet är att fortsätta satsa på utbildning och forskning. Bristen på ingenjörer har avtagit något det senaste året men bedöms öka i takt med ökad efterfrågan i framtiden. Universitet och högskolor runt om i landet har ett flertal utbildningar som passar in i gruvnäringens efterfrågade kompetensbehov.

Utöver de gymnasieutbildningar som tidigare nämnts under yrket bergarbetare finns det ett antal andra gymnasieskolor med speciell teknisk- och industriell inriktning med inriktning gruvnäring. Gymnasieprogram med praktisk teknisk grund eller med teoretisk teknisk och matematisk inriktning som ger behörighet för vidare studier till högre utbildning stärker möjligheterna till ett arbete inom gruvnäringen.

Framtiden inom svensk gruvnäringen

”Givet att efterfrågan på metaller och mineral fortsätter att vara stark har Sverige goda förutsättningar att leverera råvaror och att utveckla förädlingskedjan för att möta framtidens behov. Förutom Sveriges unika geologiska potential finns ett flertal andra förutsättningar som bidrar till att skapa ett gott läge för Sveriges gruv- och mineralnäring. Sverige har världsledande forskning inom gruv- och mineralområdet och de svenska företagen arbetar i väl fungerande kluster tillsammans med universitet och forskningsinstitut. Sverige ligger också långt framme när det gäller återvinningstekniker. Att förbättra branschens attraktivitet och framtoning är en nyckelkomponent för att attrahera kvalificerad personal av båda könen till näringen och för att öka tillströmningen av studenter till utbildningar som är relevanta för näringen. Gemensamma satsningar mellan näringens aktörer och myndigheter, regionala och lokala företrädare är nödvändiga för att identifiera arbetskrafts- och kompetensbehov utifrån lokala och regionala förutsättningar. Syftet med den svenska mineralstrategin är att Sverige genom att använda sina styrkeområden ska kunna anta utmaningar och ta tillvara de möjligheter som ges så att vi fortsätter utvecklas som EU:s ledande gruvnation” (utdrag ur Sveriges mineralstrategi 2013).

Källor:

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning

(kvantitativt och kvalitativt material)

Branschorganisationer

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för gruvnäringen är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för samtliga län och för landet som helhet. De slutsatser som presenteras är Arbetsförmedlingens egna. Prognosmaterialet är fritt att användas och citeras med källhänvisning. Ansvarig utredare för denna prognos är Timo Mulk-Pesonen, telefon 010-486 73 86.

Vill du få mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke, rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Den uppdateras två gånger per år. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. I den beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedömer vi även jobbmöjligheterna de närmaste fem och tio åren.

I publikationen *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenterar vi i juni 2016.